Trudności w czytaniu i pisaniu u dzieci w młodszym wieku szkolnym – przyczyny oraz wybrane metody terapii

Liczba stron: 132

Nazwa Szkoły Wyższej: Akademia Świętokrzyska w Piotrkowie Trybunalskim

Rodzaj pracy: magisterska

Rok oddania: 2004

Zawartość pracy:

SPIS TREŚCI

WSTĘP 4

I. ZAGADNIENIE DYSLEKSJI W ŚWIETLE LITERATURY PRZEDMIOTU 14
1. WYJAŚNIENIE TERMINU DYSLEKSJA 14
2. ETIOLOGIA DYSLEKSJI 19
3. TRZY MODELE ROZUMIENIA DYSLEKSJI 24

II. ORGANIZACJA POMOCY TERAPEUTYCZNEJ DZIECIOM DYSLEKTYCZNYM 32
1. POJĘCIE I ZASADY TERAPII PEDAGOGICZNEJ 32
2. ZADANIA, FUNKCJE I REGULACJE PRAWNE POMOCY PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ 39
3. POZIOMY POMOCY TERAPEUTYCZNEJ OSOBOM Z DYSLEKSJĄ ROZWOJOWĄ W POLSCE 43

III. WYKORZYSTANIE METODY DOBREGO STARTU W PRACY Z DZIEĆMI DYSLEKTYCZNYMI 48
1. GENEZA METODY DOBREGO STARTU 48
2. ZAŁOŻENIA I ZNACZENIE METODY DOBREGO STARTU 49
3. RODZAJE I PRZEBIEG ĆWICZEŃ 50

4. EFEKTYWNOŚĆ STOSOWANIA METODY DOBREGO STARTU. 56
5. MODYFIKACJE METODY DOBREGO STARTU 57
6. PRAKTYCZNE ZASTOSOWANIE METODY – SCENARIUSZE ZAJĘĆ 58

IV. TERAPIA DZIECI Z TRUDNOŚCIAMI W CZYTANIU I PISANIU METODĄ 18 STRUKTUR WYRAZOWYCH 66
1. CHARAKTERYSTYKA METODY 66
2. TECHNIKI PRACY ZASTOSOWANE W 18 ZESTAWACH ĆWICZEŃ 71
3. PRAKTYCZNE ZASTOSOWANIE METODY – SCENARIUSZE ZAJĘĆ 86

V. KONCEPCJA PROCESU REEDUKACJI BARBARY ZAKRZEWSKIEJ 90
1. KONCEPCJA PROCESU REEDUKACJI 90
2. METODY USUWANIA TRUDNOŚCI W CZYTANIU I PISANIU 98
3. PRAKTYCZNE ZASTOSOWANIE METODY – SCENARIUSZE ZAJĘĆ 116

UOGÓLNIENIA I WNIOSKI 129
BIBLIOGRAFIA 133
ANEKSY 137

WSTĘP

Czy czytanie ma przyszłość? To pytanie coraz częściej stawiają sobie specjaliści i pedagodzy. Jak pisze w swojej książce Barbara Zakrzewska, współczesna technika spowodowała rewolucję w sferze sposobów przekazywania informacji. Elektroniczne środki przekazu informacji dostarczają informacji o wiele szybciej i efektywniej niż książka. Niemniej jednak książka nadal jest najważniejszym środkiem przekazu w dziedzinie rejestrowania i przekazywania wiedzy w sposób systematyczny.

Książka jest ponadto stałym i dostępnym dla każdego środkiem informacji. Umożliwia nam indywidualny wybór treści, możemy ją czytać kiedy chcemy i co chcemy w danym momencie. Jesteśmy także wolni w wyborze miejsca i czasu, w którym chcemy czytać.

Czytanie jest więc czynnością osobistą, zależną od własnych, indywidualnych potrzeb, zainteresowań i woli człowieka. Wzbogaca naszą sferę poznawczo-intelektualną oraz rozwija wartości moralno-społeczne.

Trwająca od wielu lat rewolucja techniczna zmusza nas do posiadania takiej wiedzy, która pozwoliłaby nam sprawnie obsługiwać coraz doskonalsze środki produkcji. Pęd do kształcenia się i jego wzmożoną ostatnio potrzebę zauważa się w wielu krajach.

W nadchodzących latach wymagania dotyczące nauki czytania będą coraz większe. Zalew ogromu informacji zmusza nas do nauczenia się odpowiedniej selekcji informacji i ich różnicowania przy korzystaniu z różnych form przekazu.

Wiek XX oprócz rewolucji technicznej przyniósł nam również odkrycie zaburzeń w uczeniu się, które nazywa się „chorobą stulecia", ponieważ właśnie teraz stały się one szczególnie zauważalne w szkołach. Pojawiła się bowiem populacja dzieci obarczonych różnymi deficytami rozwojowymi. Dzieci te mimo przeciętnej, bądź też lepszej niż przeciętna inteligencji, wymagają podczas nauki w szkole systematycznej pomocy nauczyciela. Jest to w tej chwili poważny problem społeczny.

Praca niniejsza traktuje o podstawowych trudnościach w czytaniu i pisaniu u dzieci w młodszym wieku szkolnym, o przyczynach tych trudności oraz opisuje wybrane metody terapii tych zaburzeń.

Interesujące poglądy na temat możliwości wspierania rozwoju dziecka zaburzonego znajdziemy w publikacjach M. Bogdanowicz, B. Kai, E. Waszkiewicz, I. Czajkowskiej i K. Herdy, E. Gruszczyk-Kolczyńskiej . W ramach pomocy specjalistycznej, uznawanej prawnie jako niezbędna, konieczne jest organizowanie tym dzieciom odmiennych sytuacji o charakterze terapeutycznym, ze ścisłym przestrzeganiem zasad terapii z zastosowaniem niekonwencjonalnych metod i technik oddziaływań, które można klasyfikować m. in. z punktu widzenia usprawnianej funkcji, dyrektywizmu vs niedyrektywizmu, stopnia zawartości elementów werbalnych i niewerbalnych, czy też etapu terapii, w jakim mogą zostać wykorzystane. Oczywiście można stosować pojedyncze ćwiczenia, nie związane ze sobą. Pisząc jednak o metodzie, mam na myśli całą oryginalną, autorską strategię postępowania o konkretnym, intencjonalnym przeznaczeniu, jest to zatem zawsze jakaś metoda z nazwą własną i czyjaś metoda z podanym nazwiskiem jej autora czy adaptatora.

Wszystkie znane nam metody terapeutyczne, oprócz walorów korekcyjnych, usprawniających, pełnią także funkcję profilaktyczną i stymulującą, o czym

powinnyśmy szczególnie pamiętać. W czasie studiów uniwersyteckich studenci pedagogiki poznają metody: dydaktyczne, wychowawcze, terapeutyczne. Jednakże często metoda terapeutyczna jest metodą wychowawczą, w samej definicji terapii spotykamy wszak dodatek „jest to swoista interwencja wychowawcza". Oczywiście sporadyczne zastosowanie jednej metody to nie to samo, co trwała czy wielokrotna zmiana sposobów postępowania, a przede wszystkim przeżywania, której nauczyciele doświadczają na specjalistycznych warsztatach i treningach psycho i socjoterapeutycznych – procesie złożonym z wielu sytuacji socjoterapeutycznych. Sytuacja socjoterapeutyczna oznacza bowiem przypisywanie właściwości leczniczych i korektywnych oddziaływaniu grupy i relacji zachodzących między osobami, które je tworzą.

W pracy korekcyjno-kompensacyjnej z dziećmi dość często wykorzystywane są:
« Metoda Dobrego Startu M. Bogdanowicz – i jej adaptacje dla dzieci 4, 5, 6, 7, 8 letnich,
« Metoda Treningu Poznawczego B. Markowskiej,
« Metoda Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherborne,
« Program Rozwijający Percepcję Wzrokową „Wzory i obrazki" Marianny Frostig i Davida Horne'a,
« Program Percepcyjno – Motoryczny N. Kepharta – publikacja znana w Polsce od 1970roku, przeżywa renesans w związku z wprowadzanymi nowościami „Gimnastyką Mózgu" P. Dennisona i kinezjologią edukacyjną C. Hannaford. System percepcyjno-motoryczny Kepharta służy zarówno w diagnozie rozwoju funkcji percepcyjno-motorycznych, jak i w ich usprawniającym ćwiczeniu.

Niestety nawet instruktorzy i terapeuci kinezjologii, którzy propagują „rewolucyjne" idee Denninsona i Hannaford, nie zdają sobie sprawy z chronologicznego pierwszeństwa i wartości programu N. Kepharta.
« Kinezjologia edukacyjna C. Hannaford i P. Denninsona – to stosunkowo nowa dziedzina intensyfikowania uczenia się dzieci, o rzetelnych podstawach neurofizjologicznych. Rolą ćwiczeń w nich stosowanych jest uaktywnianie obydwu półkul mózgowych, usprawnianie obydwu stron ciała, poprawa zdolności koncentracji uwagi. Wśród ćwiczeń zasługują na uwagę: „pozycja Cooka", „leniwe ósemki", „słoń", „kapturek myśliciela", i. in.
« Kształtowanie słuchu fonematycznego I. Styczek,
« Metoda leczniczo – pedagogiczna J. Magnuskiej, T. Danielewicz, A. Koźmińskiej dla dzieci nerwicowych i dyslektycznych.

Podstawą do organizowania terapii powinno być pierwsze postępowanie diagnostyczne, którego celem jest zgromadzenie maksymalnej ilości informacji o samym dziecku, określenie poziomu jego rozwoju, dotarcie do przyczyn zaburzeń rozwoju, zaburzeń zachowania, trudności w nauce. Po to, by zacząć intensywny trening poznawczy, percepcyjno-motoryczny z dzieckiem, trzeba go najpierw dobrze poznać. Sama obserwacja na lekcjach oraz oceny szkolne, które są wyrazem subiektywnego odbioru danego ucznia przez jego nauczyciela, nie wystarczają do dokonania szczegółowej charakterystyki dziecka.

Nauczyciel przystępujący do pracy terapeutycznej powinien także zdobywać wiedzę z tego zakresu, wiedzieć czym jest terapia psychologiczna, pedagogiczna, co to jest psychoterapia, korekta, usprawnianie, trening, stymulacja, reedukacja, praca dydaktyczna-wyrównawcza, praca korekcyjno-wyrównawcza, kompensacja, jakie są formy terapii, metody terapii, jakich zasad należy przestrzegać w prowadzeniu terapii, jakich cech osobowości wymaga się od nauczyciela – terapeuty, jak organizować sytuacje terapeutyczne, jak prowadzić dokumentację, konstruować program terapii, jej cele ogólne i szczegółowe, jak pisać scenariusze zajęć terapeutycznych, jakie pomoce wykorzystywać, jak gromadzić i budować „warsztat" pracy terapeutycznej. Jednym zdaniem jak wykorzystać wiedzę i umiejętności terapeutyczne w naturalnych sytuacjach szkolnych. I nie może oczekiwać, że problemy te rozwiąże za niego ktoś inny – psycholog w poradni czy pedagog szkolny. Już dzisiaj większość nauczycieli doświadcza samotności w zmaganiach i wie, że musi sobie radzić samodzielnie. To przede wszystkim pedagog, spotykając się z dzieckiem najczęściej, może pomóc mu w trudnej sytuacji rodzinnej. Czasem wystarczy zmiana „podejścia", odrobina empatii czy częstszy kontakt z rodzicami dziecka i sytuacja ulega poprawie. Najczęściej jednak proces terapii wymaga systematycznej, ciągłej pracy z dzieckiem, zależnie od rodzaju, liczby i głębokości zaburzonych funkcji psychicznych, od rozmiaru luk w systemie wiadomości i umiejętności szkolnych danego ucznia, od stopnia patologizacji jego środowiska rodzinnego.

Nadal nie bez znaczenia jest ustalona kolejność realizacji działań naprawczych. Wszelkie zakłócenia w sferze emocjonalno-społecznej nakładając się na zaburzenia percepcyjne, sprawnościowe, intelektualne, powodują narastanie trudności wychowawczych i niepowodzeń szkolnych, tworząc kompleks związków i zależności w mechanizmie powstawania nieprawidłowych form funkcjonowania dziecka. Pierwszy etap pracy z dzieckiem powinien być skierowany na wdrażanie

dziecka do racjonalnego zachowania się w sytuacjach trudnych, kształtowanie właściwej odporności emocjonalnej dziecka na pojawiające się przed nim trudności, na wygaszanie nieprawidłowych form zachowań, wyrabianie właściwych nawyków postępowania w znanych i nowych sytuacjach, w których dziecko będzie uczestniczyć.

Nieco później należy wprowadzić trening sfery percepcyjno-motorycznej, intelektualnej i innych funkcji wymagających korekty. Dopiero uzyskanie wyraźnych wskaźników świadczących o poprawie w sferze emocjonalnej i wykonawczej, może być podstawą do rozpoczęcia ostatniego etapu pracy z dzieckiem: rekonstrukcji systemu wiedzy i umiejętności szkolnych.

Na funkcjonowanie dziecka na zajęciach szkolnych, ale także w procesie terapii mają niewątpliwie wpływ następujące czynniki:
• odmienność dziecka w sensie „in minus" od pozostałych uczniów w klasie, dzieci te wykazują nieprawidłowe formy reagowania i zachowania się nieadekwatne do wieku i sytuacji, w jakiej się znajdują, wymagają podjęcia dodatkowej interwencji wychowawczej o charakterze terapeutycznym,
• rodzaj zaburzeń rozwojowych – przyjmując ich podział ze względu na sferę rozwoju, jakiej dotyczą można wymienić między innymi w sferze emocjonalno-społecznej nadpobudliwość psychoruchową, zahamowanie psychoruchowe, nerwice, apatie, agresje; w sferze percepcyjnej – (percepcja wzrokowa) – zaburzenia analizy i syntezy wzrokowej, (percepcja słuchowa) – zaburzenia słuchu fonematycznego, w sferze motorycznej może pojawić się niezręczność ruchowa, obniżona sprawność manualna, w dominacji stronnej (lateralizacja i orientacja przestrzenna) – skrzyżowana lub nieustalona lateralizacja, leworęczność, zaburzenia orientacji przestrzennej, w sferze poznawczej – obniżenie ilorazu inteligencji, zaburzenia mowy, i wreszcie w zakresie integracji percepcyjno-motorycznej (koordynacja wzrokowo-ruchowa, wzrokowo-słuchowa, słuchowo-ruchowa) – jej zaburzenia,
• ilość, zakres, głębokość zaburzonych funkcji,
• różnice interindywidualne w zakresie tempa i rytmu rozwoju psychoruchowego,
• przyczyny zaburzeń rozwoju i trudności w nauce dziecka:
« endogenne, organiczne, biologiczne, biopsychiczne,
« egzogenne, środowiskowe, społeczne, dydaktyczne,
• charakter wpływów wychowawczych rodziny i szkoły na dziecko: jednolity „front" wychowawczy (spójność, jedność, współpraca, rozumienie, pomoc),

„wzajemne znoszenie się wpływów” (dezaprobata, niekonsekwencja, brak współpracy, niechęć do niesienia pomocy),
• obniżona efektywność działaniowa (wykonawcza) i aktywność poznawcza dzieci, gorsze wyniki, niższe oceny, wolne tempo pracy, pochopność, pobieżność myślenia, zaniżona samoocena i motywacja do nauki, wynikająca z deprywacji potrzeb psychicznych – miłości, uznania, akceptacji, sukcesu, bezpieczeństwa. > Przez metodę badań rozumieć będziemy „zespół teoretycznie uzasadnionych zabiegów koncepcyjnych i instrumentalnych obejmujących najogólniej całość postępowania badacza, zmierzającego do rozwiązania określonego problemu naukowego”. Techniką badań zaś nazywać będziemy „czynności praktyczne, regulowane starannie wypracowanymi dyrektywami, pozwalającymi na uzyskanie optymalnie sprawdzalnych informacji, opinii, faktów”.

Niektóre z metod terapii scharakteryzuję w tymże opracowaniu. W prezentowanej pracy wykorzystano analizę dokumentów, jako metodę badań pedagogicznych.

Analiza dokumentów. Nazwą analizy dokumentów obejmuje się ich analizę w szerokim znaczeniu tego słowa, tj. dotyczy ona zarówno wytworów pisanych, jak i niepisanych. Tak więc przez analizę dokumentów rozumie się analizę wszelkich wytworów dzieci, młodzieży i dorosłych mogących i stanowić źródło informacji, na podstawie której można wydawać uzasadnione sądy o przedmiotach, ludziach i procesach. W powyższym rozumieniu analizy dokumentów odnosi się ona więc do wszystkiego, co może lub jest cennym źródłem informacji o interesujących badacza faktach wydarzeniach, zjawiskach, procesach.

Analiza dokumentów, jako jedna z metod badań pedagogicznych, polega na opisie i interpretacji szeroko rozumianych wytworów (dokumentów).

Analizy tej dokonano pod kątem jakościowym, ze szczególnym zwróceniem uwagi na następujące problemy badawcze:
• jakie są założenia prezentowanych metod?
• jakie rodzaje ćwiczeń i techniki pracy w nich występują?
• jakie środki dydaktyczne są stosowane?
• jak wygląda praktyczne zastosowanie tychże metod?

W rozdziale pierwszym pracy opisuję zagadnienie dysleksji. Ten fragment pracy zawiera między innymi wyjaśnienie terminu dysleksja, etiologię dysleksji i modele jej rozumienia. Opracowany został na podstawie literatury przedmiotowej i

przedstawia problem na podstawie różnych źródeł i poglądów różnych autorów.

W rozdziale drugim scharakteryzowałam pojęcie i zasady terapii pedagogicznej w Polsce, zadania, funkcję i regulację prawną pomocy psychologiczno-pedagogicznej, a także poziomy pomocy terapeutycznej.

W kolejnych rozdziałach – trzecim i czwartym – prezentuję szczegółową analizę wykorzystania w pracy z dziećmi dyslektycznymi Metody Dobrego Startu i Metody 18 struktur wyrazowych (geneza, założenia, znaczenie, efektywność i charakterystyka metody oraz techniki pracy i ćwiczenia stosowane przy wybranej metodzie).

Metoda Dobrego Startu przeznaczona jest do pracy z dziećmi w wieku 5-10 lat. Zalecana jest do stosowania jej profilaktycznie oraz w celu rehabilitacji dzieci z zaburzonym rozwojem psychomotorycznym, nadpobudliwością psychoruchową lub mającymi trudności w nauce czytania i pisania. Jej zaletą jest to, że można wykorzystać ją już w przedszkolu w grupie pięcio- i sześciolatków, a także w szkole, w klasach 1-3, na etapie wprowadzania liter, nauki czytania i pisania.
Metoda 18 struktur wyrazowych z kolei polega na praktycznym poznawaniu przez dzieci, z trudnościami w uczeniu się umiejętności czytania i pisania, różnorodnych wyrazów uporządkowanych w 18 zestawach ćwiczeń. Kolejność poznawania tych wyrazów jest podporządkowana zasadzie stopniowania trudności, a więc od wyrazów najłatwiejszych do najtrudniejszych. Każdy zestaw ćwiczeń zawiera wyrazy o określonej budowie oraz wyrazy wcześniej poznane.

Rozdziały te zawierają również przykładowe scenariusze z zajęć z zastosowaniem praktycznym danej metody.

Ostatni – piąty – rozdział pracy zawiera opis koncepcji procesu reedukacji według Barbary Zakrzewskiej. Podobnie jak w dwóch poprzednich rozdziałach, opisuję w nim metody usuwania trudności w czytaniu i pisaniu, a także proponuję przykładowe scenariusze z zajęć z wykorzystaniem koncepcji procesu reedukacji.

Całość pracy kończą uogólnienia i wnioski.

Celem pracy było przybliżenie problemów z nauką czytania i pisania wśród dzieci w wieku szkolnym. Miałam również zamiar pobudzić w nauczycielach (potencjalnych czytelnikach mojej pracy) i studentach (przyszłych pedagogach), chęć do pracowania nad unowocześnianiem i tworzeniem coraz skuteczniejszych

metod pracy z dziećmi, które mają takie trudności. Celem pracy było również zwrócenie uwagi jak istotnym problemem jest brak tak podstawowej umiejętności jak czytanie i pisanie w dalszym zdobywaniu wiedzy przez dzieci, a także jego prawidłowym rozwijaniu się nie tylko naukowym, ale również emocjonalnym. Mam także nadzieję, że przedstawione ćwiczenia praktyczne pomogą wielu nauczycielom i staną się podstawą do opracowania własnych metod pracy z uczniami o trudnościach w uczeniu się czytania i pisania

To jest gotowa, obroniona praca. Gdyby chcieli Państwo zlecić napisanie zupełnie nowej pracy, to zapraszamy na stronę pisanie prac - sprawdzony serwis!